

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Departament Rolnictwa i Gospodarki
Żywnościowej

Informacja sygnalna

Wyniki wstępne

Warszawa, 27.04.2009 r.

BADANIE PRODUKCJI ROŚLINNEJ

WSTĘPNA OCENA PRZEZIMOWANIA UPRAW OZIMYCH¹⁾

Z przeprowadzonych badań polowych wynika, że w bieżącym roku uprawy ozime przezimowały dobrze. W zdecydowanej większości województw nie odnotowano większych strat w powierzchni zasianych ozimin. Niewielkie uszkodzenia roślin upraw ozimych wynikały głównie z dobowych wahań temperatury, w czasie gdy rośliny zimą pozbawione były okrywy śnieżnej oraz utrzymujących się na polach zastoisk wody na przedwiośniu. Lokalnie odnotowano również występowanie pleśni śniegowej oraz wyprzenia roślin na plantacjach.

Wznowienie wegetacji najwcześniej nastąpiło w zachodniej części Polski - już pod koniec marca, a na pozostałym obszarze kraju na początku kwietnia.

Korzystne warunki agrometeorologiczne w początkach kwietnia wpłynęły na znaczne przyspieszenie wiosennych prac polowych.

Do siewów i sadzenia roślin uprawnych przystąpiono pod koniec marca tj. o około 2 tygodnie później niż średnio w latach poprzednich i o około 3 tygodnie później niż w roku ubiegłym.

¹⁾Informacja zawiera wyniki wstępnej oceny przezimowania upraw ozimych oraz roślin sadowniczych przeprowadzonej przez rzeczoznawców terenowych GUS. Oceny dokonano na podstawie badań polowych wykonanych na początku marca oraz przeprowadzonej w końcu marca lustracji pól, łąk i sadów, a także obserwacji warunków agrometeorologicznych i ich wpływu na stan upraw rolnych i ogrodniczych.

Uwagi ogólne

W pierwszej i drugiej dekadzie listopada wysoka jak na tę porę roku temperatura powietrza i gleby stwarzała dobre warunki do wzrostu i rozwoju ozimin. Występujące w trzeciej dekadzie listopada krótkotrwałe ochłodzenie oraz opady deszczu ze śniegiem i śniegu przyczyniły się jedynie do zwolnienia procesów życiowych roślin, nie stwarzając zagrożeń dla upraw. W grudniu przebieg pogody nie powodował większych zagrożeń dla upraw ozimych. Po okresie ocieplenia, które utrzymywało się w pierwszej i drugiej dekadzie grudnia nastąpił zdecydowany spadek temperatury powietrza przy powierzchni gruntu – lokalnie nawet do -10°C . Niskie temperatury powietrza, mimo braku okrywy śnieżnej nie spowodowały nadmiernego wychłodzenia gleby. Temperatura gruntu na głębokości węzła krzewienia zbóż nie spadała w tym okresie poniżej wartości krytycznych dla roślin. Niekorzystnie na system korzeniowy roślin mogły wpływać dobowe wahania temperatury powodujące procesy zamarzania i rozmarzania wierzchniej warstwy gruntu. W pierwszej dekadzie stycznia na obszarze całego kraju obserwowano znaczne spadki temperatury powietrza (poniżej -25°C), co przy niewielkiej na ogół pokrywie śnieżnej powodowało nadmierne wychłodzenie wierzchniej warstwy gruntu. Wzrost temperatury w trzeciej dekadzie miesiąca przyczynił się do zakłócenia zimowej przerwy w wegetacji obniżając nieco zimotrwałość ozimin.

Przebieg pogody w lutym nie stwarzał większych zagrożeń dla upraw ozimych. Notowane na początku trzeciej dekady miesiąca, znaczne spadki temperatury powietrza przy powierzchni gruntu, lokalnie poniżej -20°C , były krótkotrwałe i występowały głównie w rejonach wschodniej części kraju. Zalegająca tam dość gruba pokrywa śnieżna, dostatecznie chroniła oziminy przed nadmiernym wychłodzeniem i obniżeniem się temperatury gleby na głębokości węzła krzewienia roślin.

Przebieg pogody w grudniu, styczniu i lutym na ogół nie stwarzał zagrożenia dla zimujących roślin, choć rejonami w styczniu i lutym występowały warunki niekorzystne dla ozimin - silne wahania ujemnych temperatur powietrza powodujących wysmalanie roślin.

Rzeczoznawcy terenowi GUS z województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, mazowieckiego, opolskiego, podlaskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego informowali o lokalnych, niewielkich uszkodzeniach ozimin spowodowanych tworzeniem się na polach zastoisk wody, a także powstałych w wyniku wahań temperatury powietrza powodujących rozmarzanie i zamarzanie wierzchniej warstwy gleby. Lokalnie niewielkie uszkodzenia ozimin spowodowane zostały przez pleśń śniegową i wyprzenia.

Pod koniec marca wzrost temperatury powietrza i gleby spowodował wznowienie procesów fizjologicznych roślin. Na całym obszarze kraju zaobserwowano ruszenie wegetacji roślin ozimych i na trwałych użytkach zielonych.

Korzystne warunki agrometeorologiczne od III dekady marca umożliwiły prowadzenie wiosennych prac polowych, a także nawożenia ozimin i trwałych użytków zielonych.

Pod koniec marca rejonami rozpoczęto siew zbóż jarych, natomiast już w II połowie kwietnia na znacznym obszarze kraju zakończono siewy zbóż jarych i buraków cukrowych oraz sadzenie ziemniaków.

Wegetacja roślin w połowie kwietnia przebiegała na ogół bez większych zakłóceń pomimo występowania porannych przymrozków, które hamowały nieco wschody roślin jarych oraz spowalniały tempo ich wzrostu. W II połowie kwietnia, znaczny wzrost temperatury powietrza i gleby spowodował gwałtowny rozwój roślin. W tym okresie na wielu plantacjach oraz użytkach zielonych zaobserwowano niedostateczne uwilgotnienie gleby utrudniające wschody roślin i hamujące ich wegetację.

Ocena stanu roślin jesienią 2008 r.

Z oceny przeprowadzonej w listopadzie 2008 r. wynika, że pod zbiory 2009 r. **zbóż ozimych** zasiano ponad 4,7 mln ha, tj. o 5,2% (o około 0,2 mln ha) więcej w porównaniu do poprzedniego roku, w tym **pszenicy ozimej** zasiano blisko 1,9 mln ha, **żyta** ponad 1,4 mln ha, **pszenżyta ozimego** blisko 1,2 mln ha, **jęczmienia ozimego** ok. 175,7 tys. ha, a **mieszanek zbożowych ozimych** ok. 71,5 tys. ha.

Powierzchnię obsianą **rzepakiem i rzepikiem ozimym** szacuje się na ponad 0,7 mln ha.

Notowane w ostatniej dekadzie listopada ochłodzenie oraz opady deszczu ze śniegiem i śniegu, przyczyniły się do spowolnienia procesów życiowych roślin. W wielu rejonach kraju w trzeciej dekadzie listopada nastąpiło zahamowanie wegetacji.

W tym okresie rośliny były dostatecznie wyrosnięte i rozkrzewione, a przed wejściem w okres zimowego spoczynku również odpowiednio zahartowane.

W listopadzie spadki temperatury powietrza przy powierzchni gruntu były krótkotrwałe i nie spowodowały obniżenia się temperatury gleby na głębokości węzła krzewienia do wartości krytycznych dla roślin. Prawie w całym kraju opady śniegu utworzyły na plantacjach pokrywę śnieżną, która zanikła po ociepleniu w końcu listopada.

Oceniany jesienią (w listopadzie) stan zasiewów **zbóż ozimych** pod zbiory 2009 r. był lepszy niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. Oceniono go na 3,8 – 3,6 stopnia kwalifikacyjnego (w roku ubiegłym 3,7 – 3,5 stopnia).

Najwyżej oceniono stan plantacji pszenicy ozimej, jęczmienia ozimego i pszenżyta ozimego na - 3,8 stopnia, a najniżej stan upraw mieszanek zbożowych ozimych na - 3,6 stopnia.

W przekroju terytorialnym stan plantacji **zbóż ozimych** był bardzo zróżnicowany. Oceny stanu poszczególnych gatunków **zbóż ozimych** wahały się:

- ◆ dla **pszenicy** od 3,4 stopnia kwalifikacyjnego w województwie podkarpackim do 4,2 w województwie lubelskim,
- ◆ dla **żyta** od 3,3 stopnia kwalifikacyjnego w województwie podkarpackim do 4,5 w województwie lubelskim,
- ◆ dla **jęczmienia** od 3,1 stopnia kwalifikacyjnego w województwie podkarpackim do 4,5 w województwie lubelskim,
- ◆ dla **pszenżyta** od 3,3 stopnia kwalifikacyjnego w województwie podkarpackim do 4,5 w województwie lubelskim,
- ◆ dla **mieszanek zbożowych** od 3,3 stopnia kwalifikacyjnego w województwie podkarpackim do 4,0 w województwach: lubelskim i świętokrzyskim.

Plantacje **rzepaku i rzepiku ozimego** oceniono na 3,9 stopnia kwalifikacyjnego, a oceny stanu plantacji wahały się od 3,5 stopnia kwalifikacyjnego w województwie warmińsko-mazurskim do 4,2 w województwie śląskim.

Tabl. 1. Ocena stanu zasiewów ozimin w listopadzie 2008 r.

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	w stopniach kwalifikacyjnych ^{a)}						
Pszenica	3,5	3,6	3,7	3,3	3,7	3,7	3,8
Żyto	3,4	3,7	3,6	3,3	3,5	3,6	3,7
Jęczmień	3,4	3,6	3,6	3,2	3,6	3,7	3,8
Pszenżyto	3,5	3,6	3,7	3,3	3,6	3,6	3,8
Mieszanki zbożowe	.	.	.	3,2	3,4	3,5	3,6
Rzepak i rzepik	3,4	3,6	3,7	3,2	3,7	3,7	3,9

a) Stopień „5” oznacza stan bardzo dobry, „4” – dobry, „3” – dostateczny, „2” – słaby, „1” – zły, klęskowy.

Przebieg warunków agrometeorologicznych w okresie zimy 2008/2009

Przebieg pogody w grudniu, styczniu oraz lutym nie stwarzał większych zagrożeń dla zimujących upraw, choć przejściowo występowały warunki, które mogły powodować zakłócenia w zimowym spoczynku ozimin lub szkody w uprawach.

Utrzymująca się w I i II dekadzie grudnia wysoka jak na tę porę roku temperatura powietrza, wzrastająca okresami powyżej 5°C zakłócała zimowy spoczynek roślin, powodując głównie w południowych rejonach kraju przejściowe pobudzenie procesów życiowych roślin, a w III dekadzie grudnia odnotowano znaczne ochłodzenie. Spadki temperatury powietrza przy gruncie (do -10°C), były krótkotrwałe i mimo niewielkiej pokrywy śnieżnej lub jej braku nie spowodowały nadmiernego wychłodzenia gleby i większych uszkodzeń roślin, a jedynie mogły powodować osłabienie systemu korzeniowego roślin.

W styczniu panowały zróżnicowane warunki agrometeorologiczne. Występujące w I dekadzie miesiąca na terenie całego kraju znaczne spadki temperatury powietrza przy gruncie dochodzące do -30°C przy niewielkiej na ogół pokrywie śnieżnej, przyczyniły się do nadmiernego wychłodzenia wierzchniej warstwy gleby na ogół jednak nie spowodowały wymarznienia roślin. W III dekadzie stycznia znaczny wzrost temperatury powietrza spowodował zakłócenie zimowego spoczynku roślin.

Notowane na początku trzeciej dekady lutego, znaczne spadki temperatury powietrza przy powierzchni gruntu, lokalnie poniżej -20°C, były krótkotrwałe i występowały głównie w rejonach wschodniej części kraju. Zalegająca tam dość gruba pokrywa śnieżna, dostatecznie chroniła oziminy przed nadmiernym wychłodzeniem.

Występujące w styczniu i w lutym silne wiatry, miejscami odslaniające rośliny z pokrywy śnieżnej, przy ujemnych temperaturach powietrza powodowały lokalnie wysmalanie roślin.

Przebieg pogody w marcu nie stwarzał na ogół większego zagrożenia dla zimujących roślin. W pierwszej i w drugiej dekadzie miesiąca, w całym kraju nadal trwała zimowa przerwa w vegetacji. W trzeciej dekadzie miesiąca, na skutek wzrostu temperatury powietrza w wielu rejonach kraju nastąpiło ruszenie vegetacji upraw ozimych i na trwałych użytkach zielonych.

Występujące w drugiej i trzeciej dekadzie marca opady deszczu przyczyniły się do dobrego, a miejscami nawet nadmiernego uwilgotnienia wierzchniej warstwy gleby. Na początku okresu vegetacyjnego potrzeby wodne roślin były w pełni zaspokojone.

Uprawy ozime przezimowały na ogół bez strat, a ich stan oceniany jest jako lepszy niż w poprzednim sezonie wegetacyjnym.

Pod koniec II dekady marca w zachodnich rejonach kraju rozpoczęto pierwsze prace polowe i siew owsa.

Dalsze znaczne ocieplenie i słoneczna pogoda pod koniec marca wywołała ruszenie wegetacji na obszarze całego kraju. W tym czasie rozpoczęto powszechnie prowadzenie wiosennych prac polowych, a od końca III dekady marca przeprowadzano powszechnie siewy owsa, pszenicy jarej i jęczmienia jarego, a także pszenżyta jarego.

Tabl. 2. Temperatura powietrza i opady w okresie od jesieni 2008 r. do wiosny 2009 r.

Wyszczególnienie	<i>Średnia krajowa temperatura powietrza</i>		<i>Średnie krajowe sumy opadów</i>	
	°C	odchylenie od normy ^{a)}	mm	% normy ^{a)}
JESIEŃ ^{b)} 2008				
Wrzesień	12,6	-0,3	54,6	94,4
Październik	9,4	1,2	53,6	122,2
Listopad	5,1	2,1	34,4	80,0
ZIMA ^{b)} 2008/2009				
Grudzień	1,2	1,3	34,4	83,4
Styczeń	-2,6	-0,9	24,1	76,7
Luty	-0,8	0,0	37,4	136,5
WIOSNA ^{b)} 2009				
Marzec	2,8	0,1	60,8	178,5

a) jako normę IMiGW przyjmuje od 2002 r. średnie z lat 1971-2000 b) średnie miesięczne. /obliczenia GUS na podstawie danych IMiGW/.

Wyniki badań polowych

Z badań polowych przeprowadzonych w marcu wynika, że uprawy ozime przezimowały wyjątkowo dobrze. Strat zimowych na ogół nie obserwowano, lokalnie niewielkie uszkodzenia roślin spowodowane były:

- wymoknięciem roślin w zastoiskach wodnych na przedwiośniu,
- wysokimi amplitudami temperatur między dniem i nocą,
- wysmalaniem roślin, wskutek silnych i porywistych wiatrów przy ujemnych temperaturach występujących w styczniu i lutym,
- wystąpieniem lokalnie pleśni śniegowej,
- wyprzieniem roślin na niektórych plantacjach (odnotowano jedynie w województwie warmińsko-mazurskim).

Według wstępnej wiosennej oceny stanu upraw zanotowano wyższą od ubiegłorocznej obsadę roślin żywych i kielkujących na 1 m² wszystkich zasianych jesienią upraw ozimych z wyjątkiem obsady pszenicy ozimej.

Liczba roślin żywych na 1 m² wynosiła dla:

- pszenicy ozimej – ok. 468 (w roku ubiegłym 472),
- żyta – ok. 363 (w roku ubiegłym 361),
- jęczmienia ozimego – ok. 410 (w roku ubiegłym 396),
- pszenżyta ozimego – ok. 380 (w roku ubiegłym 353),
- rzepaku i rzepiku ozimego – ok. 85 (w roku ubiegłym 83).

W badanych próbach polowych udział roślin żywych i nasion kielkujących wyniósł w bieżącym roku dla pszenicy ozimej – 95,9% (o 1,1 pkt proc. mniej niż w roku ubiegłym), dla żyta – 94,7% (o 0,3 pkt proc. mniej), dla jęczmienia ozimego – 92,8% (o 2,0 pkt proc. mniej), dla pszenżyta ozimego – 95,1% (o 0,5 pkt proc. mniej niż w roku ubiegłym), a dla rzepaku i rzepiku ozimego – 91,6% (o 0,5 pkt proc. mniej).

Na podstawie wyników badań polowych można wnioskować, że rośliny przezimowały bardzo dobrze.

Ocena przezimowania drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych

W okresie zimy 2008/2009 nie odnotowano znaczących uszkodzeń w uprawach sadowniczych i na plantacjach truskawek. Drzewa i krzewy owocowe łagodnie weszły w okres zimowego spoczynku, a pokrywa śnieżna w większości zniwelowała działanie niskich temperatur powietrza. Ze względu na chłody występujące w marcu wznowienie wegetacji było nieco opóźnione. W kwietniu wzrost temperatury powietrza spowodował znaczne przyspieszenie wegetacji, co pozwoliło wyrównać stan jej zaawansowania do przeciętnej wieloletniej. Rejonami po dość gwałtownym ociepleniu kwitnienie niektórych gatunków drzew i krzewów owocowych rozpoczęło się już w II dekadzie kwietnia, jednak występujące w tym czasie spadki temperatury powietrza nocą (dochodzące w północno-wschodnich rejonach kraju do -10°C) lokalnie uszkodziły pąki kwiatowe drzew owocowych, szczególnie moreli i brzoskwiń.

Niezbyt wczesna wiosna w bieżącym roku spowodowała także, że siewy warzyw gruntowych rozpoczęły się o około dwa tygodnie później niż w latach przeciętnych. Niedostateczna ilość opadów deszczu w kwietniu, a w konsekwencji niewystarczające uwilgotnienie gleby nie sprzyjało szybkim wschodom i intensywnemu wzrostowi warzyw gruntowych.

* * *

Ostateczna ocena strat zarówno zimowych, jak i wiosennych oraz ocena stanu zasiewów upraw rolnych i ogrodnich zostanie przeprowadzona w drugiej połowie maja br.